

מצווה לנפש

תובנה מעשית ממצווה הנלמדת בפרשת השבוע

»»

פרשת וישב

»»» מה אומרים? «««

המצווה בפרשה: ויבא יוסף את דבתם רעה
אל אביהם (בראשית לו, ב).

הלשון 'ויבא את דבתם רעה' נדמה כלשון הרע שאמר יוסף על אחיו. כך כותב רש"י: **כל רעה שיהיה רואה באחיו בני לאה, היה מגיד לאביו**. אך בלשון הפסוק נרמזת הדרך הנכונה למתוח ביקורת ולדווח על מעשים בעייתיים באופן הנכון והראוי.

ה'אפיקי ים' עומד על מספר שינויים מוקשים בפשט הכתוב. ראשית, מהו הפירוש 'והוא נער' ומה התורה רוצה לומר בזה? שנית, מהו הלשון 'ויבא' היה לו לומר: 'ויספר!' כמו שכתוב להלן (פסוק ז): 'ויספר אל אביו'. שלישית, מהו הלשון 'אל אביהם'? הרי הוא אבא שלו בדיוק כמו שהוא אבא שלהם!

מתוך דיוקים אלה מסביר ה'אפיקי ים' פירוש נפלא המלמד אותנו את הזהירות המתבקשת כאשר מבקשים לתקן את הסובבים. שהפסוק בא לומר עד כמה גדלה צדקתו של יוסף עליו השלום, שלא בא חלילה להוציא דבה על אחיו, רק **כוונתו היתה לטובה, ובאופן שמותר על פי הדין**.

הדין הוא שאם אדם רואה שמאן דהו עושה דבר שלא כהוגן, והוא רוצה לגלות לאביו או לרבו שיוכיחו אותו על זה ולהחזירו למוטב, צריך להקדים ולעמוד בשלושה תנאים עיקריים: (1) שמקודם יוכיח לו בעצמו, ואם לא יועיל, אז מותר לגלות לאביו או לרבו שיוכיחוהו. וכן אם משער שתוכחתו לא תועיל, מותר לגלות. (2) שלא יגדיל העוולה יותר, ולא יוסיף שום דיבור שיוכל להגדיל העוולה, וכיוצא בזה (3) שיכוון דווקא לתועלת, ולא להנות חלילה מפגם חברו.

על פי הקדמה זו נוכל להבין את הדיוק הנפלא הכתוב בפסוק: התורה פותחת במילים 'והוא נער', כדי להסביר מדוע לא הוכיח יוסף את אחיו טרם שגילה לאביו כפי הדין, משום שלפי השערתו חשב שודאי לא תועיל תוכחתו, כיון שהם מזלזלים בבני השפחות, והוא היה משמש ומשרת אצל בני השפחות, אם כן בודאי לא תועיל תוכחתו. פסוק זה מלמד כי יוסף וידא כי הוא עומד בתנאי הראשון. המילים 'ויבא יוסף' ולא 'ויספר', מלמדים שיוסף לא הוסיף שום דבר מעבר למה שהיה בדיוק. הוא לא עשה מכך 'סיפור' אלא הביא דברים כהווייתן. 'ויבא', כמביא דבר ממקום למקום ממש, בלא הוספה וגרעון. זה התנאי השני בו עמד יוסף. במילים 'אל אביהם' מדגישה התורה גם את התנאי השלישי, לו היה מגיע אל אביו יתכן היה שכיוון להנות מהפגם שלהם, שאביו יאהב אותו יותר מאת האחרים. ועל כן אמר שהיתה כוונתו רק לתועלת, כאילו אין הדבר נוגע כלל לעצמו, וכאילו אינו אביו כלל.

גם כאשר אנו מכוונים לעשות טוב עלינו לזכור להעמיד את עצמנו במבחן ולוודא שכל מעשינו עומדים במבחן ההלכה והמוסר. כך נצליח להאיר את העולם!

שבת שלום!
אליהו אילני